# SOK-yhtymä

Osavuosikatsaus 1.1.–30.6.2017

## Toimintaympäristön kehitys

Suomen talous saavutti edellisvuonna 1,4 prosentin kasvun. Kasvu on edelleen vahvistunut alkuvuoden aikana. Kevään voimakkaampi talouskasvu on perustunut pitkälti yksityisen kulutuksen kasvuun. Alhainen inflaatio, matala korkotaso ja reaalipalkkojen hienoinen nousu ovat ruokkineet erityisesti kestokulutushyödykkeiden ja palvelujen kulutusta. Kotitalouksien ostovoima kehittyy kuitenkin edelleen hitaasti, ja kuluvana vuonna inflaation ennustetaan ylittävän ansiotason nousun. Kulutus onkin perustunut osin velkaantumiseen kotitalouksien säästämisasteen ollessa poikkeuksellisen alhainen. Uudeksi kasvun veturiksi odotetaan vientiteollisuutta, joka onkin näyttänyt kasvun merkkejä.

Osana yleistä talouskasvua vähittäiskaupan myynnin määrä kasvoi alkuvuonna 1,9 prosenttia. Kasvua edellisvuoden kesäkuuhun oli 3,7 %. Tavaratalokauppa on viime vuoden kasvun jälkeen kääntynyt jälleen lievään laskuun kaupan digitalisaation edelleen koetellessa tavarataloja ja käyttötavaroiden kauppaa. Muut kaupan alat ovat kasvaneet.

Tänä vuonna Suomen talouden ennustetaan kasvavan noin kaksi prosenttia. Kasvun ennustetaan hidastuvan vuosien 2018 ja 2019 aikana noin 1,5 prosenttiin.

Vienti on kasvanut alkuvuoden aikana selvästi vientimaiden talouksien kasvun myötä. Tämä yhdessä yritysten korkean luottamuksen kanssa on lisännyt vientiyritysten investointien määrää. Lähialueilla öljyn ja muiden raaka-aineiden nousseet maailmanmarkkinahinnat ovat auttaneet Venäjän taloutta hieman elpymään. Länsimaiden talouspakotteet rajoittavat kuitenkin edelleen kasvua. Kasvu ei ole vielä merkittävästi vaikuttanut venäläisten kotitalouksien ostovoimaan ja sen ennustetaan pysyvän heikkona vielä lähitulevaisuudessa.

Sekä kuluttajien että yritysten luottamus talouden kasvuun on edelleen vahvistunut alkuvuonna. Luottamusindikaattorit ovat pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Työttömyyden on ennustettu laskevan ja edelleen jatkavan laskua tulevana vuonna, mikä osaltaan parantaa ostovoimaa. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan pienenevän talouskasvun myötä, mutta tämä ei poista olemassa olevia rakenteellisia ongelmia. Valtion velan odotetaan edelleen kasvavan.

### S-ryhmän kehitys 1.1.–30.6.2017

S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja SOK tytäryhtiöineen. S-ryhmän veroton vähittäismyynti tammi–kesäkuussa oli 5 464 miljoonaa euroa. Myynti kasvoi 2,4 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

S-ryhmä ja Stockmann ovat sopineet Stockmann Herkun Suomen liiketoiminnan siirtymisestä S-ryhmän osuuskaupoille. SOK-yhtymälle siirtyvät Herkun ketjutoiminnot ja Stockmann Meals -ruokien valmistus. Herkun myymälätoiminnot pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Tampereella siirtyvät HOK-Elannolle, Turun Osuuskaupalle ja Pirkanmaan Osuuskaupalle. Kaupan varmistuminen vaatii Kilpailu ja kuluttajaviraston hyväksynnän, mikä on tavoitteena saada vuoden 2017 aikana.

| **S-ryhmän veroton vähittäismyynti liiketoiminta-alueittain** | **Milj. €** | **+/- % ed.v.** |
|---|---|---|
| Prisma* | 1 677 | +1,4 |
| S-market | 1 642 | +0,9 |
| Sale ja Alepa | 495 | +3,1 |
| Muu marketkauppa | 2 | -7,2 |
| Marketkauppa yhteensä* | 3 816 | +1,4 |
| Rautakauppa | 92 | -11,4 |
| Liikennemyymälä- ja polttonestekauppa | 791 | +7,7 |
| Tavaratalo- ja erikoisliikekauppa | 143 | +5,1 |
| Matkailu- ja ravitsemiskauppa* | 382 | +1,5 |
| Auto- ja autotarvikekauppa | 193 | +10,9 |
| Maatalouskauppa | 37 | -1,5 |
| Muut | 8 | -3,1 |
| **S-ryhmä yhteensä*** | **5 464** | **+2,4** |

*Sisältää lähialueiden (Baltia ja Pietari) vähittäismyynnin.

S-ryhmässä oli kesäkuun lopussa 1 630 toimipaikkaa, kun niitä oli 1 647 edellisen vuoden vastaavana ajankohtana.

Alueosuuskauppojen lukumäärä oli kesäkuun lopussa 20 ja paikallisosuuskauppojen seitsemän.

Bonusjärjestelmään kuuluviin osuuskauppoihin liittyi tammi–kesäkuussa 36 443 uutta jäsentä. Asiakasomistajien kokonaisjäsenmäärä oli kesäkuun lopussa 2 295 749. Bonusta asiakasomistajille maksettiin yhteensä 162 miljoonaa euroa. Pääsyynä edellisvuotta pienempään bonussummaan on tupakkalain muutos, jonka seurauksena tupakkatuotteista ei enää vuonna 2017 ole maksettu bonusta.

## Taloudellinen kehitys

### SOK:n toiminta

SOK on SOK-yhtymän emoyhteisö. SOK:n tehtävänä on sääntöjensä mukaan S-ryhmän keskusliikkeenä edistää ja kehittää osuuskauppojen ja muiden S-ryhmään kuuluvien yhteisöjen toimintaa, ohjata ja valvoa ryhmän kokonaisvoimavarojen tehokasta käyttöä sekä valvoa S-ryhmän ja sen eri osien toimintaa ja etuja.

SOK vastaa S-ryhmän strategisesta ohjauksesta. Sen tehtävät muodostuvat ketjuohjaus-, asiakasomistaja- ja markkinointipalvelujen sekä muiden ryhmä- ja konsernipalvelujen tuottamisesta S-ryhmän yrityksille sekä näihin palveluihin ja muuhun S-ryhmän toimintaan liittyvästä kehittämistoiminnasta. S-ryhmän liiketoiminnan kannalta keskeisiä palveluita ovat lisäksi hankinta- ja valikoimapalvelut.

Liiketoimintaa harjoittavien tytäryhtiöidensä kautta SOK monipuolistaa asiakasomistajille suunnattua palvelutarjontaa S-ryhmässä. Lisäksi SOK harjoittaa tytäryhtiöidensä kautta market- sekä matkailu- ja ravitsemiskauppaa Baltian alueella ja Pietarissa.

### SOK-yhtymän taloudellinen kehitys 1.1.–30.6.2017

SOK-yhtymän liikevaihto 1.1.–30.6.2017 oli 3 449 miljoonaa euroa. Liikevaihto laski 0,5 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

SOK-yhtymän liiketappio oli -5,2 miljoonaa euroa (13,5 milj. €). Edellisvuotta heikomman tuloksen syyt ovat Latvian ja Liettuan marketkauppa-liiketoimintojen alasajoon liittyvät kertaluonteiset kulut sekä edellisvuotta heikompi pankkitoiminnan tulos. Ulkomaisen liiketoiminnan osuus liikevaihdosta oli 6,4 prosenttia (6,3 %) eli 221 miljoonaa euroa.

SOK-yhtymän taloudellista asemaa ja tulosta kuvaavat seuraavat tunnusluvut.

| **SOK-yhtymä** | **30.6.17** | **30.6.16** | **30.6.15** |
|---|---|---|---|
| Liikevaihto, milj. € | 3 449 | 3 466 | 3 432 |
| Liikevoitto/tappio, milj. € | -5,2 | 13,5 | 4,7 |
| Liikevoitto, % | -0,2 | 0,4 | 0,1 |
| Oman pääoman tuotto, % | -0,7 | 1,9 | 1,6 |
| Omavaraisuusaste, % | 36,9 | 39,2 | 41,7 |

### SOK-yhtymän operatiivinen liikevaihto ja liiketulos liiketoiminta-alueittain (segmenteittäin)

SOK-yhtymän operatiivinen liikevaihto ja liiketulos on jaettu operatiivisen seurannan mukaisiin kauppatoiminnan liiketoiminta-alueisiin. Lisäksi operatiivisesti seurataan pankkitoiminnan liiketulosta.

| | **Liikevaihto milj. €** | **± % ed. v.** | **Liiketulos milj. €** | **Muutos milj. €** |
|---|---|---|---|---|
| Marketkauppa | 194 | -1,9 | -20,5 | -7,1 |
| Matkailu- ja ravitsemiskauppa | 128 | +5,5 | +10,1 | +3,2 |
| Hankinta- ja palvelutoiminta | 3 137 | -0,4 | +1,9 | +1,3 |
| Kiinteistöliiketoiminta | 41 | -1,0 | +9,6 | +0,6 |
| Pankkitoiminnan tulos | | | +3,2 | -2,4 |
| Sisäiset eliminoinnit ja muut | -54 | +17,5 | +1,0 | +0,5 |
| **SOK-yhtymä yhteensä** | **3 447** | **-0,5** | **+5,2** | **-3,9** |

### Rahoitus

SOK-yhtymän rahoitustilanne on pysynyt hyvänä alkuvuoden ajan. SOK-yhtymän korolliset nettovelat olivat kesäkuun lopussa 181,3 miljoonaa euroa (27,3 milj. €) ja velkaantumisaste (gearing) 29,1 prosenttia (4,3%). SOK-yhtymän omavaraisuusaste oli 36,9 prosenttia (39,2%).

SOK-yhtymällä oli kesäkuun lopussa likvidejä varoja 44,7 miljoonaa euroa (128,5 milj. €). Lisäksi konsernilla oli käyttämättömänä 100,0 miljoonan euron (60,0 milj.€) määräiset pitkäaikaiset sitovat luottolimiitit sekä 57,0 miljoonan euron (57,0 milj. €) määräiset tililimiitit.

### Investoinnit ja realisoinnit

SOK-yhtymän pysyvien vastaavien hankinnat eli investoinnit käyttöomaisuuteen olivat vuoden ensimmäisellä puoliskolla 25,0 miljoonaa euroa (50,4 milj. €). Merkittävät investoinnit liittyivät tietojärjestelmiin, logistiikka- ja terminaalikiinteistöihin sekä kotimaan matkailu- ja ravitsemiskaupan yksiköihin.

Pysyvien vastaavien realisoinnit katsauskaudella olivat 0,1 miljoonaa euroa (33,5 milj. €).

### Henkilöstö

SOK-yhtymän kokoaikaiseksi muutettu keskimääräinen henkilömäärä oli katsauskauden 1.1.–30.6.2017 aikana 5 560 henkilöä (1.1.–30.6.2016: 5 629).

Kesäkuun lopussa SOK-yhtymän henkilömäärä oli 6 708, josta SOK:n henkilöstöä oli 1 355 (20 %) ja tytäryhtiöiden henkilöstöä 5 353 (80 %) henkilöä. Ulkomailla yhtymän henkilöstöstä työskenteli katsauskauden lopussa 3 104 (46 %) henkilöä.

Edellisen vuoden loppuun verrattuna SOK-yhtymän henkilömäärä väheni 14 henkilöllä (0 %). Edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna henkilömäärä on kasvanut 104 henkilöllä (2 %).

## Liiketoiminta-alueiden kehitys

### Marketkauppa

Alkuvuoden marketkauppa käsitti Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Venäjällä harjoitettavan liiketoiminnan. SOK Liiketoiminta Oy päätti luopua Latvian ja Liettuan tappiollisesta liiketoiminnasta toukokuun alussa ja liiketoiminta lopetettiin toukokuun lopussa. Samalla päätettiin resurssien kohdentamisesta Viroon ja Pietariin. Virossa on viisi Prisma-yksikköä Tallinnassa sekä kaksi yksikköä Tartossa ja yksi Narvassa. Pietarissa on toiminnassa 16 Prismaa.

Latvian Riiassa oli toiminnassa kolme Prismaa ja Liettuan Vilnassa kaksi Prismaa sekä Kaunasissa kaksi Prismaa. Latvian ja

Liettuan yhtiöiden henkilöstö on irtisanottu ja kiinteistöt luovutetaan niiden omistajille heinäkuun lopussa.

Marketkaupan liikevaihto oli 194 miljoonaa euroa. Liikevaihto laski edelliseen vuoteen verrattuna 2 prosenttia, mikä johtui pääosin Latvian ja Liettuan yhtiöiden liikevaihdon laskusta. Liikevaihdon laskua selittää yhden myymälän sulkeminen Latviassa toukokuussa 2016 ja yhden myymälän sulkeminen Venäjällä helmikuussa 2017 sekä Latvian ja Liettuan yhtiöiden alasajo toukokuussa 2017. Marketkaupan liiketulos oli edellisvuotta heikompi, johtuen em. syistä. Marketkaupan investoinnit olivat 1,0 miljoonaa euroa, joista valtaosa oli kaluston korvausinvestointeja.

## Matkailu- ja ravitsemiskauppa

SOK-yhtymässä matkailu- ja ravitsemiskauppaa harjoittavat Suomessa toimiva Sokotel Oy, Virossa toimiva AS Sokotel sekä Venäjällä toimiva OOO Sokotel.

Sokotel Oy:n liikevaihto kasvoi edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta 3,5 prosenttia. Matkailu- ja ravintolakaupan kysyntätilanne on kehittynyt positiivisesti alkuvuoden aikana, mutta samalla tarjonta on lisääntynyt erityisesti pääkaupunkiseudulla. Vahvan markkina- ja liikevaihtokehityksen odotetaan jatkuvan myös loppuvuonna. Sokotel Oy:n liiketulos parani edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta vahvan liikevaihtokehityksen ansiosta.

Tallinnassa hotellitoimintaa harjoittava AS Sokotel on menettänyt markkinaosuuttaan alkuvuonna tarjonnan kasvun myötä. Sen liikevaihto oli edellisen vuoden tasolla. AS Sokotelin liiketulos oli edellistä vuotta heikompi kustannustason voimakkaan kasvun myötä.

Hotellitoimintaa Pietarissa harjoittavan OOO Sokotelin euromääräinen liikevaihto kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna euroissa 26,9 prosenttia. Ruplina liikevaihto kasvoi 4,8 prosenttia. OOO Sokotelin liiketulos parani selvästi hyvästä liikevaihtokehityksestä ja ruplan vahvistumisesta johtuen.

Matkailu- ja ravitsemiskaupan alkuvuoden 2017 investoinnit olivat yhteensä 4,5 miljoonaa euroa, ja ne kohdistuivat yksiköiden uudistuksiin. Näistä Suomeen investoitiin noin 4,4 miljoonaa euroa ja lähialueille 0,1 miljoonaa euroa.

## Hankinta- ja palvelutoiminta

Hankinta- ja palvelutoiminta koostuu SOK:n hankintatoiminnan tuottamista päivittäis- ja käyttötavaroiden hankintapalveluista, Inex Partners Oy:n tuottamista logistiikkapalveluista, Meira Nova Oy:n hotelli-, ravintola- ja catering-alan hankinta- ja logistiikkapalveluista sekä SOK-yhtymän pääosin S-ryhmän yksiköille tuottamista muista palveluista. S-ryhmän yksiköille tuotetuista muista palveluista syntyvä liikevaihto koostuu muun muassa ketjumaksuista sekä hallintopalvelutuotoista.

Hankinta- ja palvelutoiminnan liikevaihto oli 3 137 miljoonaa euroa. Liikevaihto pysyi edellisvuoden tasolla. Hankinta- ja palvelutoiminnan liiketulos oli 1,9 miljoonaa euroa mikä on hieman edellisvuotta parempi.

Hankinta- ja palvelutoiminnan alkuvuoden 2017 investoinnit olivat yhteensä 12 miljoonaa euroa. Investoinnit koostuivat pääosin tietojärjestelmähankinnoista.

## Kiinteistöliiketoiminta

Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto koostuu SOK-yhtymän kiinteistöomistuksien vuokra- sekä kiinteistöpalvelutuotoista. Kiinteistöliiketoiminnan liikevaihto oli 41 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua edellisvuoteen 1 prosentti. Kiinteistöliiketoiminnan liiketulos oli hieman edellisvuotta parempi sekä selvästi voitollinen.

Kiinteistöliiketoiminnan alkuvuoden 2017 investoinnit, 6 miljoonaa euroa, olivat pääosin logistiikka- ja terminaalikiinteistöihin liittyviä investointeja.

## Osakkuus- ja yhteisyritysten kehitys

SOK-yhtymän liiketoimintaa harjoittavista osakkuusyrityksistä merkittävin on pankkitoimintaa harjoittava S-Pankki Oy.

S-Pankin tavoitteena on S-ryhmän tavoin tarjota ylivoimaisen helppoja ja hyödyllisiä palveluita. Siksi se panostaa vahvasti mobiilipalveluidensa kehittämiseen. Pankin ja kaupan yhdistävä sovellus, S-mobiili, ylitti tammikuussa miljoonan latauksen rajan. S-mobiili täydentyi maaliskuussa Siirto-palvelulla, jossa rahan siirtäminen pankkien välillä onnistuu reaaliaikaisesti kännykällä pelkän puhelinnumeron perusteella. Huhtikuussa otettiin käyttöön Tunnistus-palvelu, jonka avulla S-Pankin lähes kolmen miljoonan asiakkaan on mahdollista asioida verkkopankkitunnuksia vaativissa palveluissa sormenjäljellä tai itse valitulla tunnusluvulla.

Huhtikuussa S-Pankki teki sopimuksen sen pk-yritys- ja maatilaliiketoiminnan siirtymisestä Oma Säästöpankille 1.12.2017 alkaen.

S-Pankin talletuskanta oli kesäkuun lopussa 4 850,9 miljoonaa euroa (4 483,0) ja antolainauskanta 3 720,3 miljoonaa euroa (3 156,1). S-Pankki-konsernin vakavaraisuus oli 15,0 prosenttia (14,9). S-Pankki-konsernin liiketulos oli kesäkuun lopussa 7,8 miljoonaa euroa (15,4). SOK-yhtymän omistusosuutta (37,5 %) vastaava IFRS-oikaistu osuus tilikauden tuloksesta oli 3,2 miljoonaa euroa.

Polttonesteiden hankintayhtiö North European Oil Trade -konsernin liikevaihto oli ajalla 1–6/2017 noin 2 504 miljoonaa euroa. Liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 29 prosenttia johtuen öljyn maailmanmarkkinahinnan noususta. Konsernin harjoittaman liiketoiminnan volyymi on pysynyt edellisen vuoden tasolla. North European Oil Trade -konsernin koko tilikauden 2017 voiton ennustetaan olevan budjetoidun mukainen eli 0,8 miljoonaa

euroa. SOK:n omistusosuus North European Oil Trade Oy:stä on 50,77 prosenttia. Osakassopimukseen perustuvan yhteisen määräysvallan johdosta yhtiö käsitellään yhteisyrityksenä pääomaosuusmenetelmällä.

S-Pankin ja North European Oil Trade Oy:n lisäksi muita SOK-yhtymän osakkuus- ja yhteisyrityksiä ovat muun muassa Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittava kiinteistörahastoyhtiö Russian and Baltics Retail Properties Ky, pakasteiden hankinta- ja logistiikkapalveluja tuottava SOK:n tytäryhtiön Inex Partners Oy:n osakkuusyhtiö Finnfrost Oy, Raisiossa sijaitseva Kauppakeskus Mylly Oy sekä yhteispohjoismainen hankintayhteenliittymä Coop Trading A/S.

Kaikkien osakkuus- ja yhteisyritysten yhteenlaskettu tulosvaikutus SOK-yhtymälle oli 6,9 miljoonaa euroa (7,6 milj. €).

## Konsernirakenteen muutokset

SOK Autokauppa Oy fuusioitiin toukokuussa SOK Liiketoiminta Oy:öön.

## Hallinto ja tulevaisuuden näkymät

### Hallinto ja hallinnossa tapahtuneet muutokset

SOK:n hallituksen puheenjohtajana vuonna 2017 on toiminut Taavi Heikkilä. Pääjohtajan lisäksi hallituksen muina jäseninä ovat vuonna 2017 toimineet toimitusjohtaja Heikki Hämäläinen, toimitusjohtaja Tapio Kankaanpää, toimitusjohtaja Hannu Krook, toimitusjohtaja Matti Niemi, toimitusjohtaja Timo Mäki-Ullakko ja uutena jäsenenä toimitusjohtaja Olli Vormisto. Hallituksen varapuheenjohtajana toimii Matti Niemi. Hallituksesta jäi vuoden 2016 lopussa pois toimitusjohtaja Jouko Vehmas.

SOK:n hallintoneuvostoon valittiin huhtikuussa 2017 uudelleen puheenjohtajaksi teologian tohtori Matti Pikkarainen ja uudeksi varapuheenjohtajaksi asianajaja Timo Santavuo ja uudelleen toisena varapuheenjohtajana toimitusjohtaja Antti Määttä. Puheenjohtajistosta ja hallintoneuvostosta jäi pois Maija-Liisa Lindqvist.

Tilintarkastajana on tilikaudella 2017 toiminut KHT tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab, päävastuullisena tilintarkastajana KHT Jukka Rajala.

SOK:n pääjohtajan apuna SOK-yhtymän ja S-ryhmän johtamisessa on SOK:n konsernijohtoryhmä. Konsernijohtoryhmään ovat vuoden 2017 aikana kuuluneet S-ryhmän liiketoimintojen ketjuohjauksesta, hankinnasta ja logistiikasta vastaava kenttäjohtaja, pääjohtajan sijainen Arttu Laine, taloudesta ja hallinnosta vastaava johtaja, CFO Jari Annala, henkilöstötoiminnoista vastaava johtaja Susa Nikula, strategiatoiminnoista vastaava johtaja Sebastian Nyström, SOK:n liiketoiminnoista vastaava johtaja Jorma Vehviläinen ja asiakkuudesta, viestinnästä ja digitaalisista palveluista vastaava johtaja Veli-Pekka Ääri. Konsernijohtoryhmän sihteerinä on toiminut lakiasiainjohtaja Seppo Kuitunen.

### Lähiajan riskit ja epävarmuustekijät

S-ryhmällä on yhteiset riskienhallintaperiaatteet, joihin SOK-yhtymän riskienhallintapolitiikka pohjautuu. SOK:n hallitus on käsitellyt ja hyväksynyt riskienhallintapolitiikan, jossa kuvataan konsernin riskienhallinnan tarkoitus, tavoitteet, keskeiset toteutustavat ja vastuut. SOK-yhtymässä riskienhallintatyö on jatkuvaa ja sitä toteutetaan johtamisprosessin kaikissa osissa. Riskejä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti huomioiden strategiset, taloudelliset, operatiiviset ja vahinkoriskit. Riskienhallinnan menettelytapojen avulla SOK ja sen tytäryhtiöt pyrkivät ennakoimaan ja hallitsemaan tavoitteidensa saavuttamiseen vaikuttavia riskitekijöitä sekä hyödyntämään riskeihin liittyviä mahdollisuuksia liiketoiminnan toteuttamisessa.

SOK:n konsernijohtoryhmä tarkastelee vuosittain S-ryhmän strategisia riskejä, ja SOK:n hallitus vahvistaa riskit. Merkittävimmät S-ryhmän lähiajan riskit ja epävarmuustekijät liittyvät päivittäistavarakaupan kannattavuuden ja kilpailukyvyn sekä käyttötavarakaupan tuloksellisuuden varmistamiseen kaupan alan muutoksessa. Digitalisaatio tuo toimialalle uusia mahdollisuuksia, joiden hyödyntämisessä keskeistä on oikea-aikaisuus ja oikea kohdentaminen. Toiminnan tehokkuutta kehitetään mm. uuden päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksen käyttöönotolla sekä isoilla tietojärjestelmähankkeilla. SOK tukee näitä hankkeita aktiivisella ja laaja-alaisella riskienhallinnalla. Sääntelyn muutoksiin liittyvien riskitekijöiden osalta SOK varautuu erityisesti EU:n uuden tietosuoja-asetuksen voimaantuloon. SOK-yhtymän oman liiketoiminnan keskeiset lähiajan riskit liittyvät toimintojen kannattavuuden kehittymiseen erityisesti Baltian maissa ja Venäjällä.

SOK-yhtymän rahoitus ja rahoitusriskien hallinta on keskitetty SOK:n rahoitusyksikköön. Konsernilla on SOK:n hallituksen vahvistama talous- ja rahoituspolitiikka, jossa määritellään periaatteet rahoitusriskien hallinnalle ja sallitut enimmäismäärät rahoitusriskeille. Lisäksi rahoituksen eri osa-alueille on asetettu numeeriset tavoitteet, joiden avulla pyritään varmistamaan rahoituksen riittävyys, tasapainoisuus ja edullisuus kaikissa olosuhteissa. Rahoitusriskien hallintaa kuvataan tarkemmin konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa.

SOK-yhtymän liiketoimintaan liittyvät vastuullisuusriskit on tunnistettu ja analysoitu liiketoiminta-alueittain. Uuden vastuullisuusohjelman rakentamisen yhteydessä on tunnistettu olennaiset vastuullisuusteemat ja niihin liittyvät riskit ja mahdollisuudet sekä merkitys liiketoiminnalle. Merkittävimmät ihmisoikeusriskit ovat globaaleissa hankintaketjuissa tapahtuvat ihmisoikeusloukkaukset sekä mahdolliset puutteet eettisissä toimintavoissa ja läpinäkyvyydessä. Merkittävimmät ympäristönäkökohdat ja

niihin liittyvät toimenpiteet kuvataan S-ryhmän yhdistetyssä vastuullisuus- ja vuosikatsauksessa, joka on julkaistu keväällä 2017 osoitteessa www.s-kanava.fi/web/s-ryhma/vuosikatsaus.

## Loppuvuoden 2017 näkymät

Yleisen taloudellisen tilanteen kehitys kotimaassa ja lähialueilla on merkittävä tekijä SOK-yhtymän toimintojen menestymiselle. Suomen talouden ennustetaan kasvavan vuonna 2017 hieman yli 2 prosenttia. Kasvun painopiste on siirtymässä yksityisestä kulutuksesta viennin ja teollisten investointien puolelle. Matala korkotaso ja vähenevä työttömyys tukevat kuitenkin edelleen yksityistä kulutusta eikä korkojen odoteta nousevan voimakkaasti loppuvuoden aikana.

Suomen talous on viimein päässyt kasvu-uralle muuta Eurooppaa jäljessä. Maailmantalouden epävarmuustekijät voivat kuitenkin horjuttaa hyvin alkanutta kasvua. Mikäli maailmalla nähdään voimakas korjausliike tai muu talouteen negatiivisesti vaikuttava tapahtuma, voi se aiheuttaa viennin kasvun hiipumisen sekä heikentää kuluttajien luottamusta ja näin pysäyttää alkaneen talouskasvun.

Kotimaan matkailu- ja ravitsemiskaupan alkuvuoden tulos on ollut hyvä ja odotukset loppuvuodelle ovat myös positiiviset. Tämän vuoden tulosta rasittavat kuitenkin edellisvuotta suuremmat investoinnit.

Venäjän talouden ennustetaan kasvavan kuluvana vuonna noin yhden prosentin ja ansiotason nousun odotetaan ylittävän inflaation. Pietarin alueen alkuvuoden matkailijavirtojen kasvulla ja aktiivisella myynti- ja markkinointitoiminnalla on ollut positiivinen vaikutus Venäjän matkailu- ja ravitsemiskaupan alkuvuoden tulokseen ja myös koko vuoden tuloksen odotetaan olevan edellisvuotta parempi. Vähittäiskaupan kysyntä Pietarissa ei ole kasvanut olennaisesti positiivisesta talouskehityksestä huolimatta, eikä siten talouden kasvulla ole ollut toistaiseksi merkittävää vaikutusta Venäjän marketkaupan tulokseen. Marketkaupan verkoston kehittämistä jatketaan edelleen.

Virossa kilpailutilanne on kiristynyt kilpailijoiden investoinneista ja kasvavasta tarjonnasta johtuen niin marketkaupassa kuin matkailu- ja ravitsemiskaupassa. Tämä on heikentänyt SOK:n Viron liiketoimintojen markkinaosuutta.

Luopuminen Latvian ja Liettua tappiollisista marketliiketoiminnoista heikentää merkittävästi tilikauden 2017 tulosta, mutta luopumisella on positiivinen vaikutus lähialueiden tulevien vuosien tulokseen.

Päivittäistavaroiden logistiikkakeskuksen toiminta Sipoossa on käynnistynyt suunnitelmien mukaisesti vuonna 2016. Vanhan Espoon logistiikkakeskuksen toiminta ajetaan alas vuoteen 2018 mennessä valtaosan toiminnasta siirtyen Sipooseen jo vuoden 2017 aikana.

Kaikki liiketoiminta-alueet huomioiden SOK-yhtymän koko vuoden operatiivisen tuloksen odotetaan jäävän hieman edellisestä vuodesta Latvian ja Liettuan liiketoimintojen sulkemisesta aiheutuvien kertaluonteisten kulujen takia.

Helsingissä 17.8.2017

SUOMEN OSUUSKAUPPOJEN
KESKUSKUNTA

Hallitus

# Osavuosikatsaus

## Konsernin tuloslaskelma, IFRS

| Milj. € | 1.1.–30.6.2017 | 1.1.–30.6.2016 |
|---|---|---|
| Liikevaihto | 3 448,9 | 3 465,7 |
| Liiketoiminnan muut tuotot | 0,5 | 0,9 |
| | | |
| Materiaalit ja palvelut | -3 119,0 | -3 153,4 |
| Työsuhde-etuuksista aiheutuneet kulut | -112,2 | -106,1 |
| Poistot ja arvonalentumiset | -38,1 | -29,2 |
| | | |
| Liiketoiminnan muut kulut | -190,3 | -171,8 |
| Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (+/-) | 5,0 | 7,4 |
| | | |
| **Liikevoitto/tappio** | **-5,2** | **13,5** |
| Rahoitustuotot ja -kulut (+/-) | -0,7 | -2,4 |
| Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista (+/-) | 2,0 | 0,3 |
| | | |
| **Tulos ennen veroja** | **-3,9** | **11,3** |
| | | |
| Tuloverot (+/-) | -0,3 | 0,6 |
| **Kauden tulos** | **-4,2** | **11,9** |
| | | |
| Jakautuminen: | | |
| Emo-osuuskunnan omistajille | -3,0 | 13,1 |
| Määräysvallattomien omistajien osuus | -1,1 | -1,1 |
| | -4,2 | 11,9 |

**Konsernin laaja tuloslaskelma**

| Milj. € | 1.1.–30.6.2017 | 1.1.–30.6.2016 |
|---|---|---|
| Kauden tulos | -4,2 | 11,9 |
| Muut laajan tuloksen erät: | | |
| Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi | | |
| Muuntoerot | -2,8 | 5,5 |
| Kurssierot nettoinvestoinneiksi luokitelluista lainoista ulkomaisiin yksikköihin | -0,2 | 0,8 |
| Rahavirran suojaukset | -4,7 | 1,6 |
| Osakkuus- ja yhteisyritysten laajan tuloksen erät | -0,9 | 0,7 |
| Muut laajan tuloksen erät verojen jälkeen | -8,6 | 8,6 |
| **Kauden laaja tulos** | **-12,8** | **20,5** |
| | | |
| Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen: | | |
| Emo-osuuskunnan omistajille | -11,6 | 21,6 |
| Määräysvallattomien omistajien osuus | -1,1 | -1,1 |
| | -12,8 | 20,5 |

## Konsernitase, IFRS

| Milj. € | 30.6.2017 | 31.12.2016 |
|---|---|---|
| **VARAT** | | |
| **Pitkäaikaiset varat** | | |
| Aineelliset hyödykkeet | 360,2 | 385,9 |
| Sijoituskiinteistöt | 30,9 | 37,7 |
| Aineettomat hyödykkeet | 69,0 | 67,2 |
| Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä | 179,3 | 177,5 |
| Pitkäaikaiset rahoitusvarat | 117,0 | 98,9 |
| Laskennalliset verosaamiset | 25,7 | 27,2 |
| **Pitkäaikaiset varat yhteensä** | **782,1** | **794,4** |
| | | |
| **Lyhytaikaiset varat** | | |
| Vaihto-omaisuus | 191,5 | 182,9 |
| Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset korottomat saamiset | 662,4 | 611,5 |
| Lyhytaikaiset korolliset saamiset | 0,0 | 10,0 |
| Rahavarat | 44,7 | 150,4 |
| **Lyhytaikaiset varat yhteensä** | **898,5** | **954,9** |
| Myytävänä olevien omaisuuserien varat | **15,7** | |
| **Varat yhteensä** | **1 696,4** | **1 749,3** |
| | | |
| **OMA PÄÄOMA JA VELAT** | | |
| **Oma pääoma** | | |
| Osuuspääoma | 174,3 | 174,3 |
| Sidotut rahastot | 19,3 | 24,7 |
| Kertyneet voittovarat | 426,1 | 442,4 |
| **Emo-osuuskunnan omistajille kuuluva oma pääoma yhteensä** | **619,7** | **641,3** |
| Määräysvallattomien omistajien osuus | 4,0 | 5,2 |
| **Oma pääoma yhteensä** | **623,7** | **646,5** |
| | | |
| **Pitkäaikaiset velat** | | |
| Pitkäaikaiset korolliset velat | 162,0 | 169,0 |
| Pitkäaikaiset korottomat velat | 26,5 | 27,9 |
| Varaukset | 9,9 | 13,5 |
| Laskennalliset verovelat | 12,4 | 14,7 |
| **Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä** | **210,8** | **225,1** |
| | | |
| **Lyhytaikaiset velat** | | |
| Lyhytaikaiset korolliset velat | 64,0 | 18,0 |
| Lyhytaikaiset korottomat velat | 91,5 | 112,4 |
| Ostovelat | 697,8 | 732,8 |
| Varaukset | 8,6 | 6,7 |
| Tilikauden verovelka | 0,0 | 7,8 |
| **Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä** | **861,9** | **877,7** |
| **Oma pääoma ja velat yhteensä** | **1 696,4** | **1 749,3** |

## Konsernin rahavirtalaskelma, IFRS

| Milj. € | Viite | 1.1.–30.6.2017 | 1.1.–30.6.2016 |
|---|---|---|---|
| **LIIKETOIMINTA** | | | |
| Liikevoitto/tappio | | -5,2 | 13,5 |
| Oikaisut liiketulokseen | (1) | 17,5 | 14,3 |
| Käyttöpääoman muutos | (2) | -117,7 | -69,8 |
| **Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja** | | **-105,4** | **-42,1** |
| Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+) | | 0,8 | 0,0 |
| Muut rahoituskulut | | 0,0 | 0,0 |
| Muut rahoitustuotot | | 0,1 | 0,2 |
| Saadut osingot liiketoiminnasta | | 0,1 | 0,1 |
| Maksetut välittömät verot | | -7,7 | -4,7 |
| **Liiketoiminnan rahavirta** | | **-112,2** | **-46,5** |
| | | | |
| **INVESTOINNIT** | | | |
| Tytäryritysten hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla | | | -7,1 |
| Tytäryritysten myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla | | | 0,2 |
| Investoinnit muihin osakkeisiin ja osuuksiin | | -0,1 | |
| Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin | | -9,4 | -17,8 |
| Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin | | -15,5 | -25,8 |
| Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot | | 0,1 | 33,3 |
| Muiden pitkäaikaisten sijoitusten muutos | | -0,8 | -6,5 |
| Saadut osingot investoinneista | | 6,5 | 0,1 |
| **Investointien rahavirta** | | **-19,3** | **-23,5** |
| | | | |
| **RAHOITUS** | | | |
| Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut | | 0,0 | |
| Lyhytaikaisten velkojen lisäys (+) / vähennys (-) | | 45,0 | -0,2 |
| Pitkäaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+) | | -20,2 | |
| Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+) | | 10,0 | 0,4 |
| Maksetut korot | | -0,3 | 0,0 |
| Saadut korot | | 2,1 | 1,0 |
| Maksetut osuus- ja lisäosuuspääoman korot | | -10,3 | -5,7 |
| Lisäosuuspääoman lunastus | | | -12,8 |
| Muu oman pääoman muutos | | 0,0 | 0,0 |
| Muut osingot | | | 0,0 |
| **Rahoituksen rahavirta** | | **26,3** | **-17,3** |
| | | | |
| **Rahavarojen nettomuutos, vähennys** | | **-105,2** | **-87,4** |
| | | | |
| **Rahavarat tilikauden alussa** | | **150,4** | **215,1** |
| **Valuuttakurssien muutosten vaikutus** | | **-0,5** | **0,7** |
| **Rahavarojen nettomuutos, vähennys** | | **-105,2** | **-87,4** |
| **Rahavarat kauden lopussa** | | **44,7** | **128,5** |
| | | | |
| Oikaisut liikevoittoon | (1) | | |
| Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot (-) ja tappiot (+) | | -0,4 | -0,2 |
| Poistot ja arvonalentumiset | | 38,1 | 29,2 |
| Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua | | -20,2 | -14,7 |
| | | 17,5 | 14,3 |
| Käyttöpääoman muutos | (2) | | |
| Lyhytaikaisten liikesaamisten muutos | | -53,1 | -18,2 |
| Vaihto-omaisuuden muutos | | -8,5 | -3,1 |
| Korottomien velkojen muutos | | -56,1 | -48,6 |
| | | -117,7 | -69,8 |

## Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista, IFRS

| | Emo-osuuskunnan omistajille kuuluva oma pääoma | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Milj. € | Osuuspääoma | Käyvän arvon rahasto | Vararahasto | Hallintoneuvoston käyttörahasto | Muuntoerot | Kertyneet voittovarat | Yhteensä | Määräysvallattomien omistajien osuus | **Oma pääoma yhteensä** |
| **Oma pääoma** | | | | | | | | | |
| 1.1.2016 | 172,0 | 1,1 | 18,5 | 0,0 | -23,4 | 442,5 | 610,7 | 5,8 | 616,5 |
| Kauden laaja tulos | | 5,1 | | | 14,1 | 13,7 | 32,9 | -2,1 | 30,8 |
| Osuuspääoman lisäys | 2,3 | | | | | | 2,3 | | 2,3 |
| Määräysvallattomien omistajien osuuden muutokset, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa | | | | | | | 0,0 | 1,5 | 1,5 |
| Osuusmaksun korot | | | | | | -5,6 | -5,6 | | -5,6 |
| Muut muutokset | | | | 0,0 | | 1,0 | 1,0 | | 1,0 |
| **31.12.2016** | **174,3** | **6,1** | **18,5** | **0,0** | **-9,3** | **451,7** | **641,3** | **5,2** | **646,5** |
| 1.1.2017 | 174,3 | 6,1 | 18,5 | 0,0 | -9,3 | 451,7 | 641,3 | 5,2 | 646,5 |
| Kauden laaja tulos | | -5,3 | | | -2,8 | -3,0 | -11,1 | -1,1 | -12,3 |
| Osuusmaksun korot | | | | | | -10,3 | -10,3 | | -10,3 |
| Muut muutokset | | | | 0,0 | | -0,1 | -0,1 | | -0,1 |
| **30.6.2017** | **174,3** | **0,8** | **18,5** | **0,0** | **-12,1** | **438,2** | **619,7** | **4,0** | **623,7** |

## Osavuosikatsauksen laatimisperiaatteet

Osavuosikatsaus on laadittu IAS 34 Osavuosikatsaukset -standardin mukaisesti. Osavuosikatsaus on laadittu Euroopan unionissa sovellettavaksi hyväksyttyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti. Osavuosikatsausta laadittaessa on noudatettu 30.6.2017 voimassaolevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja.

Osavuosikatsauksessa on noudatettu samoja laatimisperiaatteita kuin vuoden 2016 tilinpäätöksessä lukuun ottamatta 1.1.2017 voimaan tulleita IAS/IFRS -standardi- ja tulkintamuutoksia. Näillä standardi- ja tulkintamuutosten käyttöönotoilla ei ole ollut olennaista vaikutusta osavuosikatsaukseen.

Kaikki osavuosikatsaustaulukoiden luvut on pyöristetty, minkä vuoksi yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja. Mikäli muuta ei ole mainittu, niin osavuosikatsauksen tekstiosassa on suluissa esitetyillä euromääräisillä tuloslaskelman luvuilla viitattu vastaaviin lukuihin vertailukaudelta sekä taseen luvuilla edellisen vuoden tilinpäätökseen.

Osavuosikatsauksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Arviot pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen katsaushetkellä, mutta on mahdollista, että toteumat poikkeavat käytetyistä arvioista.

Osavuosikatsaus on tilintarkastamaton.

## Käyvän arvon hierarkia rahoitusvaroista ja -veloista

| Milj. € | Käypä arvo 30.6.2017 | Taso 1 | Taso 2 | Taso 3 |
|---|---|---|---|---|
| **Käypään arvoon arvostetut varat** | | | | |
| **Pitkäaikaiset rahoitusvarat** | | | | |
| Osakkeet ja osuudet | 2,8 | | | 2,8 |
| Lainasaamiset | 88,4 | | 88,4 | |
| Korottomat lainasaamiset | 2,5 | | 2,5 | |
| **Muut lyhytaikaiset korottomat saamiset** | | | | |
| Rahanlaskentapalvelu | 47,4 | | 47,4 | |
| Johdannaisvarat | 3,1 | 3,1 | 0,1 | |
| Muut korottomat saamiset | -0,2 | | -0,2 | |
| **Myytävänä olevien omaisuuserien varat** | 0,0 | | | 0,0 |
| **Yhteensä** | **144,2** | **3,1** | **138,4** | **2,8** |
| **Käypään arvoon arvostetut velat** | | | | |
| **Pitkäaikaiset korolliset velat** | | | | |
| Korolliset lainat muilta | 1,5 | | 1,5 | |
| Rahoitusleasingvelat | 166,1 | | 166,1 | |
| **Pitkäaikaiset korottomat velat** | | | | |
| Rahanlaskentapalvelu | 25,9 | | 25,9 | |
| Muut korottomat velat | 0,5 | | 0,5 | |
| **Lyhytaikaiset korolliset velat** | | | | |
| Rahoitusleasingvelat | 24,7 | | 24,7 | |
| **Lyhytaikaiset korottomat velat** | | | | |
| Johdannaisvelat | 5,6 | 3,1 | 2,5 | |
| **Yhteensä** | **224,4** | **3,1** | **221,3** | **0,0** |

Se käyvän arvon hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettu erä on kokonaisuudessaan luokiteltu, on määritetty koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys on arvioitu kyseisen käypään arvoon arvostetun erän suhteen kokonaisuudessaan. Käypien arvojen hierarkian eri tasojen välisten siirtojen ajankohta määritetään raportointikauden lopun mukaisesti.

Hierarkian tason 1 käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla. Konserni on käyttänyt näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä hintalähteenä Nasdaq OMX Commodities arvostuksia.

Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat merkittäviltä osin muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle ovat todettavissa joko suoraan tai epäsuorasti. Näiden instrumenttien käyvän arvon määrittämisessä konserni käyttää yleisesti hyväksyttyjä arvostusmalleja, joiden syöttötiedot perustuvat merkittäviltä osin todennettaviin markkinatietoihin.

Tason 3 instrumenttien käyvät arvot perustuvat omaisuuserää tai velkaa koskeviin syöttötietoihin, jotka eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon.

Suomen Luotto-osuuskunnan osuudet esitetään tasolla 3 johtuen epätarkkuudesta käyvän arvon määrityksessä. Osuuksien käypä arvo 1,1 miljoonaa (31.12.2016: 3,4 miljoonaa) perustuu Suomen Luotto-osuuskunnan alustavaan suunnitelmaan varojen jaosta. Edellä mainittujen lisäksi taso 3 sisältää noteeraamattomia osakkeita 1,7 miljoonaa (31.12.2016: 1,5 miljoonaa), joiden käypä arvo ei ole määritettävissä.

**Tapahtumat tasolla 3 toistuvasti taseeseen käypään arvoon kirjatuista eristä**

| Milj. € | 06/2017 |
|---|---|
| Alkusaldo 1.1. | 4,9 |
| Ostot | 0,1 |
| Myynnit | 0,0 |
| Tuloslaskelmaan kirjatut käyvän arvon muutokset | **-2,3** |
| Saldo 30.6. | **2,8** |

## Käyvän arvon hierarkia

| Milj. € | Käypä arvo 31.12.2016 | Taso 1 | Taso 2 | Taso 3 |
|---|---|---|---|---|
| **Käypään arvoon arvostetut varat** | | | | |
| **Pitkäaikaiset rahoitusvarat** | | | | |
| Osakkeet ja osuudet | 4,9 | | | 4,9 |
| Lainasaamiset | 67,4 | | 67,4 | |
| Korottomat lainasaamiset | 3,0 | | 3,0 | |
| **Muut lyhytaikaiset korottomat saamiset** | | | | |
| Lainasaamiset | 42,7 | | 42,7 | |
| Johdannaisvarat | 5,7 | 3,4 | 2,3 | |
| **Lyhytaikaiset korolliset saamiset** | | | | |
| Lainasaamiset | 10,0 | | 10,0 | |
| **Yhteensä** | **133,9** | **3,4** | **125,5** | **4,9** |
| **Käypään arvoon arvostetut velat** | | | | |
| **Lisäosuuspääoma** | 0,0 | | 0,0 | |
| **Pitkäaikaiset korolliset velat** | | | | |
| Korolliset lainat muilta | 1,5 | | 1,5 | |
| Rahoitusleasingvelat | 178,0 | | 178,0 | |
| **Pitkäaikaiset korottomat velat** | | | | |
| Rahanlaskentapalvelu | 23,7 | | 23,7 | |
| Muut korottomat velat | 0,6 | | 0,6 | |
| **Lyhytaikaiset korolliset velat** | | | | |
| Rahoitusleasingvelat | 25,8 | | 25,8 | |
| **Lyhytaikaiset korottomat velat** | | | | |
| Johdannaisvelat | 3,5 | 3,4 | 0,1 | |
| **Yhteensä** | **233,1** | **3,4** | **229,7** | **0,0** |

**Tapahtumat tasolla 3 toistuvasti taseeseen käypään arvoon kirjatuista eristä**

| Milj. € | 12/2016 |
|---|---|
| Alkusaldo 1.1. | 1,6 |
| Myynnit | 0,0 |
| Suomen Luotto-osuuskunnan osuuksien käyvän arvon muutos | 3,3 |
| Saldo 31.12. | 4,9 |

## Segmentti-informaatio 30.6.2017

SOK-yhtymä soveltaa segmenttiraportoinnissaan IFRS 8 -standardia. Ylimmän johdon raportointia varten SOK-yhtymän liiketoiminta on jaettu viiteen liiketoimintasegmenttiin. Segmenttijako perustuu toimialajakoon. Operatiivisen tuloksen laskennassa käytetään kotimaisen kirjanpitolain mukaisia arvostuksia. SOK-yhtymän operatiivisessa raportoinnissa varoja ei kohdisteta eikä raportoida käyttöpääomaa lukuunottamatta.

| Milj. € | Marketkauppa | Matkailu- ja ravitsemiskauppa | Hankinta- ja palvelutoiminta | Kiinteistöliiketoiminta | Pankkitoiminta | Sisäiset eliminoinnit ja muut | Operatiivinen raportointi yhteensä |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Liikevaihto** | **194,4** | **127,8** | **3 137,3** | **40,8** | | **-53,5** | **3 446,8** |
| **Liiketulos** | **-20,5** | **10,1** | **1,9** | **9,6** | **3,2** | **1,0** | **5,2** |
| **Investoinnit** | **1,0** | **4,5** | **12,9** | **6,6** | | **0,0** | **25,0** |
| **Realisoinnit** | **0,0** | **0,0** | **0,1** | **0,0** | | | **0,1** |
| **Käyttöpääoma** | **7,1** | **6,3** | **60,0** | | | **-3,9** | **69,4** |

| | |
|---|---|
| **Liikevaihdon täsmäytys** | |
| Raportoitava operatiivisen laskennan liikevaihto | 3 446,8 |
| Konsernieliminoinnit | 2,1 |
| Liikevaihto IFRS | 3 448,9 |
| | |
| **Tuloksen täsmäytys** | |
| Raportoitavien segmenttien liiketulos | 5,2 |
| SOK-yhtymässä liiketuloksen ulkopuolisia eriä: | |
| Rahoitustuotot ja -kulut (FAS) | 5,3 |
| Raportoitavien segmenttien operatiivinen tulos | 10,5 |
| | |
| Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot | 0,1 |
| Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut sekä muut erät | -7,1 |
| Johdannaisten arvostusvoitot ja -tappiot | -0,4 |
| Arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä | -7,1 |
| IFRS oikaisut | 0,2 |
| Tulos ennen veroja IFRS | -3,9 |
| | |
| **Konsernitason lisätiedot, ulkoiset tuotot** | |
| | |
| Kotimaa | 3 230,1 |
| Ulkomaat | 218,8 |
| Liikevaihto yhteensä | 3 448,9 |
| | |
| Marketkauppa | 194,3 |
| Matkailu- ja ravitsemiskauppa | 129,7 |
| Hankinta- ja palvelutoiminta | 3 084,1 |
| Kiinteistöliiketoiminta | 40,8 |
| Liikevaihto yhteensä | 3 448,9 |
| | |
| **Konsernitason lisätiedot, käyttöomaisuus** | |
| | |
| Kotimaa | 416,7 |
| Ulkomaat | 43,5 |
| Käyttöomaisuus yhteensä | 460,1 |

## Segmentti-informaatio 30.6.2016

SOK-yhtymä soveltaa segmenttiraportoinnissaan IFRS 8 -standardia. Ylimmän johdon raportointia varten SOK-yhtymän liiketoiminta on jaettu viiteen liiketoimintasegmenttiin. Segmenttijako perustuu toimialajakoon. Operatiivisen tuloksen laskennassa käytetään kotimaisen kirjanpitolain mukaisia arvostuksia. SOK-yhtymän operatiivisessa raportoinnissa varoja ei kohdisteta eikä raportoida käyttöpääomaa lukuunottamatta.

| Milj. € | Marketkauppa | Matkailu- ja ravitsemiskauppa | Hankinta- ja palvelutoiminta | Kiinteistöliiketoiminta | Pankkitoiminta | Sisäiset eliminoinnit ja muut | Operatiivinen raportointi yhteensä |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Liikevaihto** | **198,2** | **121,1** | **3 148,4** | **41,2** | | **-45,6** | **3 463,4** |
| **Liiketulos** | **-13,4** | **6,9** | **0,5** | **9,0** | **5,6** | **0,5** | **9,1** |
| **Investoinnit** | **0,9** | **3,8** | **10,4** | **35,6** | | **-0,3** | **50,4** |
| **Realisoinnit** | **0,1** | **0,0** | **33,3** | **0,2** | | | **33,5** |
| **Käyttöpääoma** | **9,2** | **3,6** | **-1,9** | | | **-2,5** | **8,4** |

| | |
|---|---|
| **Liikevaihdon täsmäytys** | |
| Raportoitava operatiivisen laskennan liikevaihto | 3 463,4 |
| Muut erot | 2,3 |
| Jatkuvien toimintojen liikevaihto IFRS | 3 465,7 |
| | |
| **Tuloksen täsmäytys** | |
| Raportoitavien segmenttien liiketulos | 9,1 |
| SOK-yhtymässä liiketuloksen ulkopuolisia eriä: | |
| Rahoitustuotot ja -kulut | 1,1 |
| Raportoitavien segmenttien operatiivinen tulos | 10,2 |
| | |
| Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot | -0,1 |
| Varausten vähennykset | 0,7 |
| Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut sekä muut erät | 0,2 |
| Johdannaisten arvostusvoitot ja -tappiot | 0,0 |
| Arvonalentumiset aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä | -0,3 |
| Muut oikaisut (IFRS-tulos pl. lask.verojen muutos) | 0,6 |
| Jatkuvien toimintojen kauden tulos ennen veroja IFRS | 11,3 |
| | |
| **Konsernitason lisätiedot, ulkoiset tuotot** | |
| | |
| Kotimaa | 3 245,9 |
| Ulkomaat | 219,8 |
| Liikevaihto yhteensä | 3 465,7 |
| | |
| Marketkauppa | 198,2 |
| Matkailu- ja ravitsemiskauppa | 123,0 |
| Hankinta- ja palvelutoiminta | 3 103,3 |
| Kiinteistöliiketoiminta | 41,2 |
| Liikevaihto yhteensä | 3 465,7 |
| | |
| **Konsernitason lisätiedot, käyttöomaisuus** | |
| | |
| Kotimaa | 361,2 |
| Ulkomaat | 64,5 |
| Käyttöomaisuus yhteensä | 425,7 |

## Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

| Milj. € | Aineelliset hyödykkeet | Sijoitus-kiinteistöt | Aineettomat hyödykkeet |
|---|---|---|---|
| **Hankintameno** | | | |
| Hankintameno 1.1.2017 | 678,6 | 98,6 | 184,2 |
| Muuntoerot | -3,2 | | -1,2 |
| Lisäykset | 12,1 | 0,0 | 12,9 |
| Vähennykset | -25,7 | | -11,5 |
| Siirrot erien välillä | 1,8 | 0,5 | -2,3 |
| Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin [1)] | -12,1 | -7,6 | |
| **Hankintameno 30.06.2017** | **651,5** | **91,6** | **182,1** |
| | | | |
| **Kertyneet poistot** | | | |
| Kertyneet poistot 1.1.2017 | -292,7 | -60,9 | -116,9 |
| Muuntoerot | 0,2 | | 2,0 |
| Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot | 25,9 | -0,2 | 11,5 |
| Tilikauden poistot | -21,1 | -1,9 | -8,1 |
| Arvonalentumiset [2)] | -5,2 | | -1,5 |
| Siirto myytävänä oleviin omaisuuseriin [1)] | 1,6 | 2,4 | |
| **Kertyneet poistot 30.06.2017** | **-291,3** | **-60,7** | **-113,0** |
| | | | |
| **Kirjanpitoarvo 1.1.2017** | **385,9** | **37,7** | **67,3** |
| **Kirjanpitoarvo 30.06.2017** | **360,2** | **30,9** | **69,1** |

[1)] Myytävänä olevissa omaisuuserissä esitetään kolme kiinteistöä.
[2)] Arvonalennukset liittyvät Latvian ja Liettuan toimintojen alasajoon sekä yhden toimipisteen lakkauttamiseen Venäjällä.

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Hankintameno** | | | |
| Hankintameno 1.1.2016 | 581,3 | 90,7 | 181,4 |
| Liiketoimintojen yhdistäminen | 11,7 | | 0,0 |
| Muuntoerot | 9,2 | | |
| Lisäykset | 24,9 | 0,0 | 6,1 |
| Vähennykset | -8,2 | -1,4 | -25,2 |
| Siirrot erien välillä | 0,2 | | -0,2 |
| **Hankintameno 30.06.2016** | **619,2** | **89,3** | **162,0** |
| | | | |
| **Kertyneet poistot** | | | |
| Kertyneet poistot 1.1.2016 | -263,3 | -55,8 | -123,4 |
| Liiketoimintojen yhdistäminen | -3,1 | | |
| Muuntoerot | -3,9 | | |
| Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot | 7,7 | 1,1 | 25,3 |
| Tilikauden poistot | -19,7 | -1,8 | -7,8 |
| Arvonalentumiset | 0,0 | | 0,0 |
| **Kertyneet poistot 30.06.2016** | **-282,3** | **-56,6** | **-105,9** |
| | | | |
| **Kirjanpitoarvo 1.1.2016** | **318,0** | **34,8** | **57,9** |
| **Kirjanpitoarvo 30.06.2016** | **336,9** | **32,7** | **56,1** |

## Lähipiiritapahtumat

**Liiketoimet ja avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa:**

| Milj. € | **30.6.2017** | **30.6.2016** | **31.12.2016** |
|---|---|---|---|
| Myynnit | 10,0 | 7,0 | 20,1 |
| Ostot | 185,2 | 180,2 | 355,4 |
| Rahoitustuotot ja -kulut | 2,5 | 0,2 | 1,6 |
| Myyntisaatavat ja muut saamiset | 1,1 | 1,2 | 0,7 |
| Lainasaamiset | 34,8 | 17,0 | 33,4 |
| Ostovelat ja muut velat | 60,5 | 28,9 | 61,4 |

## Vakuudet ja vastuusitoumukset

| **Vastuusitoumukset,** milj. € | **30.6.2017** | **31.12.2016** | **Muutos** | **30.6.2016** |
|---|---|---|---|---|
| **Annetut pantit ja vastuusitoumukset** | | | | |
| Pantit | 0,1 | 0,1 | 0,0 | 0,1 |
| Takaukset | 2,5 | 3,8 | -1,3 | 3,8 |
| **Yhteensä** | **2,6** | **3,9** | **-1,3** | **3,9** |
| **Muiden velasta annetut vakuudet** | | | | |
| Takaukset yhteisyritysten velasta | 89,9 | 87,5 | 2,4 | 63,6 |
| Takaukset osuuskauppojen velasta | 7,4 | 7,4 | 0,0 | 7,4 |
| **Yhteensä** | **97,2** | **94,9** | **2,4** | **71,0** |
| **Muut muiden puolesta annetut vakuudet** | | | | |
| Takaukset yhteisyritysten vastuista | 21,8 | 2,4 | 19,4 | 24,0 |
| **Yhteensä** | **21,8** | **2,4** | **19,4** | **24,0** |
| **Muut vastuut** | | | | |
| Remburssivastuut | 0,3 | 0,4 | 0,0 | 0,4 |
| Takaisinostovastuut [1)] | 30,5 | 31,4 | -0,9 | 31,4 |
| Merkintäsitoumukset [2)] | 10,7 | 10,7 | 0,0 | 10,4 |
| **Yhteensä** | **41,2** | **42,1** | **-0,9** | **41,8** |

**Muut vuokrasopimukset**
**Konserni vuokralle ottajana**
**Ei peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat:**

| Milj. € | **30.6.2017** | **31.12.2016** | **Muutos** | **30.6.2016** |
|---|---|---|---|---|
| Yhden vuoden kuluessa | 127,3 | 132,4 | -5,1 | 128,7 |
| Yli yhden vuoden ja enintään viiden vuoden kuluessa | 588,4 | 595,9 | -7,5 | 429,2 |
| Yli viiden vuoden kuluttua | 822,2 | 751,6 | 70,6 | 350,8 |
| **Yhteensä** | **1 537,8** | **1 479,9** | **57,9** | **908,6** |

[1)] Takaisinostovastuut koostuvat ostositoumuksesta ostaa Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavan kiinteistorahaston kohteet rahaston jäljellä olevan vieraan pääoman määrästä. SOK:n omistusosuus kiinteistörahastoyhtiöstä on 20 prosenttia.

[2)] Merkintäsitoumus koostuu sitoumuksesta sijoittaa pääomapanoksia Pietarin ja Baltian Prismoihin sijoittavaan kiinteistörahastoon.

Annetut takaukset koostuvat pääosin yhteisyritys North European Oil Trade Oy:n ja sen tytäryhtiö North European Oil Trade AB:n puolesta annetuista 61,2 miljoonan euron (39,4 milj. euroa 31.12.2016) velan ja muiden vastuiden takauksista sekä yhteisyritys Kauppakeskus Mylly Oy:n puolesta annetuista 50,0 miljoonan euron (50,0 milj. euroa 31.12.2016) velan takauksista.

Lisäksi SOK on antanut tukikirjeet SOK-Takaus Oy:n myöntämille takauksille. Tukikirjeiden määrä oli 6,8 miljoonaa euroa (8,9 milj. euroa 31.12.2016).

**Muut taloudelliset vastuut:**
Konserni on velvollinen tarkistamaan kiinteistöinvestoinneista tekemiään arvonlisäverovähennyksiä, jos kiinteistön verollinen käyttö vähenee tarkistuskauden aikana. Vastuun enimmäismäärä on 8,7 miljoonaa euroa (8,7 milj. euroa 31.12.2016).

**Muut vastuusitoumukset:**
Osakassopimuksen mukaiset sitoumukset vastata S-Voima Oy:n sitoumuksista ja rahoittaa sen toimintaa.

Osakkaat vastaavat ns. Mankala-periaatteen mukaisesti S-Voima Oy:n sitoumuksista. Tämän periaatteen mukaisesti SOK:n vastuu S-Voima Oy:n välittömistä kustannuksista määräytyy osakkaan käyttämän energian mukaan. Vastuu yhtiön välillisistä kustannuksista sisältäen myös mm. lainojen lyhennykset ja korot sekä poistot, puolestaan jakautuu osakkaan omistamien osakesarjojen suhteessa. Yhtiön A-sarjan osakkeet liittyvät markkinasähkön hankintaan, B- ja B1-sarjojen osakkeet tuulivoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan ja C-sarjan osakkeet ydinvoimalla tuotetun sähköenergian hankintaan, johon S-ryhmä on päättänyt olla osallistumatta.

Lisäksi SOK on sitoutunut myöntämään vieraanpääomanehtoista rahoitusta. SOK:n 30.6.2017 mennessä tehtyihin päätöksiin perustuva vastuu vieraanpääomanehtoisen rahoituksen jäljellä olevasta osuudesta on seuraava: S-ryhmän logistiikkakeskukset Oy:lle osakaslainaa 50,0 miljoonaa euroa (50,0 milj. euroa 31.12.2016) ja pitkäaikaista lainaa 15,3 miljoonaa euroa (80,5 milj. euroa 31.12.2016) sekä North European Oil Trade Oy:lle ehdollista pääomalainaa 5,0 miljoonaa euroa (5,0 milj. euroa 31.12.2016).

## Tunnusluvut

| SOK-yhtymä: | 30.6.2017 | 30.6.2016 | 30.6.2015 |
|---|---|---|---|
| Liikevaihto, milj. € | 3 448,9 | 3 465,7 | 3 431,7 |
| Liikevoitto, milj. € | -5,2 | 13,5 | 4,7 |
| % liikevaihdosta | -0,2 | 0,4 | 0,1 |
| Tulos ennen veroja, milj. € | -3,9 | 11,3 | 5,3 |
| % liikevaihdosta | -0,1 | 0,3 | 0,2 |
| **SOK-yhtymä:** | | | |
| Omavaraisuusaste, % | 36,9 | 39,2 | 41,7 |
| Oman pääoman tuotto, % | -0,7 | 1,9 | 1,6 |
| Gearing, % | 29,1 | -2,7 | -11,8 |

## Tunnuslukujen laskentakaavat

**Omavaraisuusaste, %** = $\frac{\text{oma pääoma yhteensä}}{\text{taseen loppusumma - saadut ennakot}}$ x 100 %

**Gearing, %** = $\frac{\text{korolliset velat - rahavarat}}{\text{oma pääoma yhteensä}}$ x 100 %

**Oman pääoman tuotto, %** = $\frac{\text{tulos rahoituserien jälkeen - verot}}{\text{oma pääoma keskimäärin}}$ x 100 %